

โครงการวิจัย : การศึกษาและประเมินผลโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง

รายชื่อคณะผู้วิจัย :

ที่ปรึกษา :

1. ศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ศักดิ์	อังสลิทธิ
2. รองศาสตราจารย์ น.พ.วัชร	รุจิเวชพงศธร
3. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ	ตั้งจิตวัฒนา

คณะผู้วิจัย :

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อนรรักษ์	ปัญญานุวัฒน์
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ต่าย	เชียงใหม่
3. รองศาสตราจารย์เพทาย	พงษ์เพ็ญจันทร์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรทัศน์	อินทร์คัมพร
5. นายสุพัฒน์	โตวิจิษณ์ชัยกุล
6. นางสาวศิริอร	ศักดิ์วิไลกุล

ผู้สนับสนุนงบประมาณ :

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

บทคัดย่อ

การศึกษาและประเมินโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลความสำเร็จของการดำเนินงาน ศึกษาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว และเสนอแนะแนวทางจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นิเวศ และวัฒนธรรมของพื้นที่โครงการหลวง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์หัวหน้า ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 36 คน สอบถามเจ้าหน้าที่ท่องเที่ยวประจำศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 36 คน ผู้แทนชุมชนในหมู่บ้าน จำนวน 183 คน นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวภายในศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 225 คน จากการสังเกตและศึกษาจากเอกสาร รวมทั้งจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) โดยมีผู้แทนจากสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) หัวหน้าและเจ้าหน้าที่ท่องเที่ยวศูนย์พัฒนาโครงการหลวง รุทธิกิจเอกชนด้านการท่องเที่ยว รวมจำนวน 29 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือระดับที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินการจัดการท่องเที่ยวโดยภาพรวมทั้ง 36 ศูนย์ ด้านบริบท โดยภาพรวมผ่านเกณฑ์ และมีศูนย์ฯ ที่ผ่านเกณฑ์ 34 ศูนย์ ไม่ผ่านเกณฑ์ 2 ศูนย์ ด้านปัจจัยนำเข้า โดย

ภาพรวมผ่านเกณฑ์ และมีศูนย์ฯ ที่ผ่านเกณฑ์ 24 ศูนย์ ไม่ผ่านเกณฑ์ 12 ศูนย์ ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมไม่ผ่านเกณฑ์ และมีศูนย์ฯ ที่ผ่านเกณฑ์ 7 ศูนย์ ไม่ผ่านเกณฑ์ 29 ศูนย์ ด้านผลผลิต โดยภาพรวมผ่านเกณฑ์ และมีศูนย์ฯ ที่ผ่านเกณฑ์ 32 ศูนย์ ไม่ผ่านเกณฑ์ 4 ศูนย์

2. ผลการศึกษาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงในด้านบริบทโดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง จากตัวชี้วัด 5 ตัว มีศักยภาพสูง 2 ตัว ปานกลาง 3 ตัว มีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่มีศักยภาพสูง 17 ศูนย์ และปานกลาง 19 ศูนย์ ด้านปัจจัยนำเข้า มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง จากตัวชี้วัด 15 ตัว มีศักยภาพสูง 3 ตัว ปานกลาง 11 ตัว และต่ำ 1 ตัว มีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่มีศักยภาพสูง 3 ศูนย์ ปานกลาง 32 ศูนย์ และต่ำ 1 ศูนย์ ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง จากตัวชี้วัด 8 ตัว มีศักยภาพปานกลาง 6 ตัว และ ต่ำ 2 ตัว มีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่มีศักยภาพสูง 1 ศูนย์ ปานกลาง 32 ศูนย์ และต่ำ 3 ศูนย์

3. ผลการศึกษาพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นิเวศ และวัฒนธรรม ของพื้นที่โครงการหลวง ภายใต้บริบทของมูลนิธิโครงการหลวงและชุมชน ควรใช้แนวคิดของการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นิเวศ และวัฒนธรรมในพื้นที่โครงการหลวงควรพิจารณาถึงขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาของพื้นที่ (Carrying Capacity) และการบริหารจัดการตลาด โดยใช้เทคนิค STP และ ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่โครงการหลวงควรมีระบบการบริหารจัดการแบบพหุภาคี โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง องค์กรชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของโครงการหลวงและชุมชนใน 5 ด้านได้แก่ 1) การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 2) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3) การแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 4) การให้บริการท่องเที่ยวและ 5) ด้านการตลาด ผลกระทบที่ควรระมัดระวังจากโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง ได้แก่ผลกระทบทางสังคม ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม

4. ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นิเวศ และวัฒนธรรม ของพื้นที่โครงการหลวงในระยะสั้นและระยะยาว โดยให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของประเทศ ให้ความสามารถแข่งขันได้และมีความยั่งยืน โดยใช้องค์กรชุมชนเป็นฐานและระมัดระวังความเปราะบางของระบบนิเวศและวัฒนธรรม ควรมุ่งพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง รวมทั้งเพิ่มอัตราบุคลากร องค์กรที่รับผิดชอบและความพร้อมของ

องค์กรชุมชนสร้างเอกภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกับชุมชนและ
องค์กรชุมชน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาด้านนหรือประวัติศาสตร์และ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชน ควรมีการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยเบื้องพระยุคลบาท
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และศึกษาการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับ
กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Research Project: A Study and Evaluation of the Tourism Source Development within the Royal Project Areas

Researchers:

Advisors: 1. Prof.Dr.Pongsak Angkasith, Ed.D.

President of Chiang Mai University

2. Assoc.Prof.Dr.Vajara Rujiwetpongstorn, M.D.

Vince President for Administrative Affairs of Chiang Mai University

3. Assoc.Prof.Dr.Boonlert Jittangwatana, Ph.D.

Rangsit University

Researchers:

1. Assoc.Prof.Dr.Anurak Panyanuwat, Ph.D.

2. Assoc.Prof.Dr.Tay Chiengchee, Ed.D.

3. Assoc.Prof.Petai Pongpiachan

4. Assist.Prof. Dr.Worathat Intarukkumporn, Ph.D.

5. Mr.Suphat Tovichakchaikul

6. Miss.Siriorn Sakwilaisakul

Supporting Organization: Highland Research and Development Institute (Public Organization)

Conducting Research Organization: Uniserv, Chiang Mai University

Duration: 2006

Abstract

The main objectives of this research, namely, A Study and Evaluation of the Tourism Source Development within the Royal Project Areas, were to evaluate the success of the project operations, study the tourism management capacity, recommend tourism patterns, and provide some appropriate suggestions for conducting the cultural, ecological and agricultural tourism of the Royal Project Development Centers.

A number of key informants were identified, consisting of 36 tourism officers and 36 administrators of the Royal Project Development Centers, 183 villager representatives, 225

visiting tourists within the centers, and 33 representatives of the tourism business organizations. Data were collected by the use of questionnaires, interviewing formats, community observation format, documentary analysis issues, and particularly, a set of issues for focus group discussion among the representatives of tourism business organizations. The collected data were analyzed by the application of SPSS program for windows, using frequency distribution, arithmetic means, standard deviation, t-test, and content grouping descriptively.

The results of the research were as follows:

1. The overall context evaluation of 36 Royal Project Development Centers indicated that 34 of them passed the appropriate criteria previously set for this evaluation, only two were still under the criteria standard. The summative results of the centers' input evaluation stated that all of them passed the criteria, but in details, 24 of them passed the criteria while 12 of them did not. The overall result of the process evaluation of the centers in conducting their eco-tourism failed to meet the criteria standard as set for this research. However, there were 7 individual centers passed the criteria, while 29 did not. The outcome evaluation of the centers' tourism management showed that there were 32 centers passed the criteria standard, while 4 centers did not.

2. The study results of the centers' capacity in conducting the agro - eco and cultural tourism management stated that their overall context showed a moderate level of capacity, while individually, 17 centers had a high level of capacity, and 19 centers had a moderate level. The overall input evaluation result was found at a moderate level. Three individual centers performance were found with a high level of capacity, 32 centers at a moderate level, and 1 center with low capacity level. Collectively, the process evaluation results were found at a moderate level. Individually, there was 1 center found with a high degree of capacity, while 32 centers were at a moderate level, and 3 centers at a low level.

3. The research results found a number of ways relating to the management development patterns of agro - eco and cultural tourism within the Royal Project Development Center areas. Within the project area and the Royal Project Foundation context, an integrated pattern of management should be based on a participatory sustainable development concept. The centers should be aware of their carrying capacity, marketing management, bilateral and mutual help among the community organizations and the centers. The community organizations should be

involved in at least 5 aspects of management. Those were (1) tourism source development, (2) tourism source management, (3) marketing of and creating new tourism sources, (4) tourism services, (5) marketing and impacts of social, economic and cultural aspects.

4. Based on the research results, some recommendations are given as that:

4.1 In a long run, the management of agro - eco and cultural tourism within the Royal Project Development Centers should be in line with the country's related strategies, competitiveness, and participatory sustainability. Within a short term, it should develop the capacity and readiness of the responsible organizations, personnel, and community organizations in managing such tourism in line with similar directions. In the marketing dimension, the responsible bodies should integrate the concepts of marketing mix with the idea of product packaging such as developing a joint venture or cooperative partnership with low cost air liners or national air liners appropriately with the royal project development centers' destinations, merging the centers' activities with the 18 national park destinations in the aspect of soft adventure tours, or even with some local cultural seasonal events. One stop service (OSS) system should be developed through some convenient stores, hotels, hostels, and banks for publications, marketing promotion, ticket and accommodation booking channel, and two way communications between potential tourists and the responsible bodies. The tourism activities organized or even naturally existed should be viewed as communicative and educative dimensions integrated with marketing and ecological and cultural sustainability. A community capacity in agro - eco and cultural tourism management should be strengthened on a participatory and educative basis.

4.2 Further researches should be conducted on some important issues covering history, local myths, local wisdoms, Royal Trails of Development within the Highland Areas, and the appropriate usages of publication media to fit the target groups, either in the senses of marketing or educative publication.